

Haskerveenpolder

De Haskerveenpolder is een van oudsher uitzonderlijk open weidegebied, dat zich uitstrekt binnen de driehoek Joure-Heerenveen-Akkrum. De polder wordt in het westen globaal begrensd door de Vegelingsweg, de Geeuw en het Akkrumer Rak. Aan de oostzijde vormen de Heerensloot, de Deel en de spoorweg van Heerenveen naar Leeuwarden de grens. De zuidgrens valt historisch samen met de vaart langs de zogenoemde Veenscheiding. Aan het einde van de achttiende eeuw was een groot deel van de polder door turfwinning 'verdronken', maar eind negentiende eeuw is het gebied weer drooggemalen. Daarna ging de vervening op kleine schaal nog door tot na de Tweede Wereldoorlog. De verkaveling van de polder was fijnmazig en verliep naar het noorden toe in essentie convergerend. Dit was het resultaat van de sinds de middeleeuwen voortgaande, rechtlijnige ontginning en vervening vanuit lineaire basisdorpen in het zuiden, waaronder Oudehaske.

De ruilverkaveling werd aangevraagd in 1953 en is uitgevoerd onder de Ruilverkavelingswet van 1954. Naast de ruilverkaveling - met het verplichte landschapsplan - was er ook sprake van Streekverbetering. De directe aanleiding voor de ruilverkaveling was de beoogde aanleg van de rijkswegen R38 en R43, waardoor de toch al lastige verbinding van de boerderijen met hun land verder zou verslechteren. Ook was er de noodzaak tot verbetering van de waterstaatkundige toestand: als gevolg van veelvuldige wateroverlast en verschillende oppervlakteniveaus - vooral door turfwinning - waren de gronden weinig productief. Dit werd nog versterkt doordat de landerijen vrijwel uitsluitend over water bereikbaar waren. De parallelle Streekverbetering (1957-1964) was een antwoord op de grote maatschappelijke en sociale achterstand van de bevolking. Bovendien was ruim de helft van de bewoners niet aangesloten op voorzieningen als waterleiding en elektriciteit. Het ontwerp voor de ruilverkaveling Haskerveenpolder (uiteindelijk 4660 ha) dateert van 1957 en was in 1968 voltooid. De Heidemij, de Ontginningsmaatschappij 'De Drie Provinciën' en de Cultuurtechnische Dienst van het toenmalige ministerie van Landbouw en Visserij waren verantwoordelijk voor de uitvoering. Deze was onder meer gegund aan Aannemingsbedrijf M. de Oude en K. de Jonge uit Zierikzee.

De ruilverkaveling en streekverbetering zorgden onder meer voor de vervanging van een uit 1917 daterend stoomgemaal, verbetering van de afwatering, een programma voor krotopruijing en de bouw van nieuwe woningen. Verder kregen alle panden aansluiting op het elektriciteits- en het waterleidingnet. Ook was er overheidshulp bij de vestiging van bedrijven, waaronder een pluimveemesterij voor 12.000 kuikens. De meest zichtbare verandering was echter de

stichting van bijna 40 nieuwe boerderijen in het eerder vrijwel onbewoonde buitengebied. Bij de ruilverkaveling vond niet alleen schaalvergroting en herinrichting plaats door verbreding en samenvoeging van percelen, maar er zijn ook percelen drooggelegd waar tevoren nog een karakteristiek turfwinninglandschap bestond. Het betekende ook het einde van het Groot Hornster Meer, een van de laatste droog gemaakte (natuurlijke) meren in ons land. Het convergerende patroon van kavels en de openheid van de Haskerveenpolder zijn grotendeels gehandhaafd, maar hier en daar is ook dwars op de oorspronkelijke structuur herverkaveld. Verder is de ontsluiting sterk verbeterd, met behoud van het open karakter. Zo is de min of meer haaks op de oude verkaveling staande Meenscharweg aangelegd, terwijl er ook evenwijdig aan de kavels enkele nieuwe wegen zijn toegevoegd. Maar om de openheid niet te beperken zijn hier geen beplantingslinten aangebracht. Langs deze wegen zijn de nieuwe boerderijen van verschillende omvang gebouwd. De boerderijen hebben veelal bedrijfsgedeelten met relatief hoge, met rode pannen belegde schilddaken en hebben al dan niet vrijstaande woningen, onder meer naar ontwerp van architectenbureau H. de Groot uit Joure. Kenmerkend voor de nieuwe bebouwingsstroken zijn ook de betonnen plaatbruggen. Bebouwing en bruggen fungeren nu als karakteristieke beeldragers voor de ontstaanstijd.

De verbetering van de ontwatering maakte - in dit van oudsher sterk door weilanden gedomineerde gebied - ook akkerbouw mogelijk. Mede dankzij het verplichte landschapsplan is een aantal cultuurhistorisch waardevolle elementen en structuren in het gebied gehandhaafd, waaronder een eendenkooi en enkele dijken. Er zijn ook enkele kaarsrechte, min of meer noord-zuid lopende lineaire groenstructuren behouden, zoals de Wildehornstersingel. Het oorspronkelijke, groene karakter van de schijnbaar oneindige ruimte is in tact gehouden door onderbrekingen en het slechts beperkt aanbrengen van beplanting, bijvoorbeeld langs de Zwarteweg. Nieuwe ruimtelijke elementen zijn het Nieuwe Heerenveense Kanaal ten westen van de spoorweg en de tot A7 opgewaardeerde R43, die het zuidelijk deel van de polder afsnijdt van het noordelijk deel. De geplande R38 is uiteindelijk nooit gerealiseerd. Uitbreidingen van Heerenveen en Joure van de afgelopen jaren zijn ten koste gegaan van de openheid van delen van de Haskerveenpolder, vooral langs de A7.

Versie 5, 13/3/2013